



Ikäihmisen mielekäs ja turvallinen arki Mäntsälässä ja Pornaisissa

Mäntsälän ja Pornaisten kuntien ikäpoliittinen ohjelma 2013–2030

Mäntsälän kunnanvaltuusto 10.12.2012

Pornaisten kunnanvaltuusto 17.12.2012

Sisältö

Johdanto	3
1 Mäntsälän ja Pornaisten kuntien väestön kehitys	4
2 Taustaa	5
2.1 Visio ikäpoliittisen ohjelman taustalla	5
2.2 Valtakunnalliset tavoitteet	5
2.3 Muistisairauksien esiintyvyys	7
3 Vanhuspalvelujen nykytilankuvaus	7
3.1 Ikäihmisten palvelualue	7
3.2 Sidosryhmät ja yhteistyötahot	9
4 Vuosien 2013 – 2020 kehittämiskohteet	10
5 Investointitarpeet	12
6 Toimeenpano, seuranta ja arviointi	13
7 Lähteet	13

Johdanto

Mäntsälän ja Pornaisten kuntien ikäpoliittisen ohjelman (vuosille 2013 – 2030) on tarkoitus tukea ja ohjata ikääntyneiden palvelujen suunnittelua, toteuttamista ja kehittämistä. Yhteisen ikäpoliittisen ohjelman taustana on vuonna 2009 perustettu Mustijoen perusturvan yhteistoiminta-alue.

Ikäpoliittinen ohjelma on laadittu nykytiedon varassa ja se on arvio ja ennuste tulevaisuudesta. Ohjelma sisältää tavoitteellisen näkemyksen siitä, miten lähivuosina kehitetään ikäihmisten elinoloja ja palveluja ja millainen on ikääntymisen visio Mäntsälässä ja Pornaisissa. Ohjelman toimenpide-ehdotukset on laadittu vuosille 2013 – 2020.

Kuntien väestön ikääntyminen haastaa kuntien kaikkien toimialojen palvelut. Lisäksi kunnat tarvitsevat yhteistyökumppaneita; järjestöjä ja yrityksiä eri sektoreilta. Ikääntyneiden määrän lisääntyminen on otettava huomioon sosiaali- ja terveystalouden lisäksi ympäristön suunnittelussa, rakentamisessa ja muiden kunnallisten palvelujen järjestämisessä. Ohjelman toteuttaminen edellyttää osapuolten yhteistyötä ja sitoutumista sen toimeenpanoon. Ikäpoliittinen ohjelma on valtuuston hyväksymä asiakirja, joka ohjaa vuosittaista talous- ja toimintasuunnittelua.

Ohjelman taustana on Mäntsälän kunnan vanhustenhuollon suunnitelma 2001 – 2003 (2010), Mäntsälän ja Pornaisten kuntien kuntastrategiat (Mäntsälä 20.6.2011; Pornainen 12.10.202011) ja Mäntsälän kunnan palvelustrategia 2006 – 2012 ja Pornaisten kunnan palvelustrategia (25.9.2006) sekä Sosiaali- ja terveystalouden ikäihmisten palvelujen laatusuositus (STM 2008:3). Lisäksi ohjelmassa on hyödynnetty Kuntamaiseman tuloksia. Mäntsälässä on valmisteilla asunto-ohjelma, joka valmistuu syksyllä 2012. Asunto-ohjelmaan liittyen selvitetään ikääntyvien (yli 55 v) odotuksia ja toiveita asumisen, ympäristön ja liikenteen suhteen Mäntsälässä syksyn 2012 aikana. Tulossa oleva kunta- ja palvelurakenne uudistus tullaan huomioimaan ohjelmaa toteuttaessa.

Ohjelma on laadittu kuntien luottamushenkilöiden, henkilöstön, yhteistyökumppaneiden ja ikäihmisten edustajien yhteistyönä. Ohjelmaa laadittaessa kuultiin kuntalaisia, erityisesti ikäihmisiä, järjestämällä avoimia keskustelutilaisuuksia. Ikäihmisten edustajat oli kutsuttu mukaan työryhmiin.

Ikäpoliittisen ohjelman laatimiseksi kunnanhallitus nimesi 29.8.2011 ohjausryhmän: kunnanjohtaja Esko Kairesalo (pj), perusturvalautakunnan puheenjohtaja, valtuutettu Harri Krakau (vpj), kunnanhallituksen varapuheenjohtaja Heta Ravolainen-Rinne, kunnanhallituksen puheenjohtaja Veijo Peltola, kunnanvaltuuston puheenjohtaja Anna Helin, perusturvalautakunnan jäsen, valtuutettu Reijo Tilvis, Pornaisten kunnanjohtaja Markku Hyttinen, ikäihmisten neuvoston puheenjohtaja Liisa Helin, perusturvajohdaja Eija Rintala, hallintojohtaja Esa Siikaluoma, kaavoitusjohtaja Lauri Pouri, vanhustyön päällikkö Minna Koivumäki, vanhustyön suunnittelija Marianne Heinola (siht.).

Ohjausryhmä nimesi kokouksessaan 28.9.2011 ohjelmaa valmistelevat alatyöryhmät:

- asuminen, ympäristö ja liikenne pj. Mäntsälän Vuokra-asunnot Oy:n toimitusjohtaja Rauni Ohvo
- elinikäinen oppiminen, kulttuuri, vapaa-aika ja liikkuminen pj. vapaa-aika päällikkö Anne Hautamäki
- sosiaali- ja terveystalouden (kunnalliset, yksityiset, kolmannen sektorin) pj. vanhustyön päällikkö Minna Koivumäki
- yrittäminen ja yhteisöllisyys (yrittäjät, järjestöt ja yhteisöt) pj. Mäntsälän Yrityskeskityksen toimitusjohtaja Pekka Tikka

1 Mäntsälän ja Pornaisten kuntien väestön kehitys

Ikäpoliittisessa ohjelmassa ennakoitu palvelujen tarpeen kasvu perustuu ennusteisiin väestön ikääntymisestä ja arvioon ikäihmisten toimintakyvyn ja palveluiden tarpeen kehityksestä.

Mäntsälän kunnan asukasluku oli vuoden 2011 lopussa 20131 ja 75 vuotta täyttäneitä heistä oli 1232. Mäntsälän ikääntyneen väestön määrä ja osuus kasvaa tulevina vuosina. Määrän arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2026 mennessä.

Taulukko: Mäntsälän väestöennuste ja prosenttiosuudet ikäryhmittäin

Mäntsälä

	2012	2015	2020	2025	2030
Väestö	21 014	22 117	23 846	25 378	26 636
65 - 74	1 794	2 150	2 517	2 595	2 802
%väestöstä	8,5	9,7	10,6	10,2	10,5
75 - 84	946	1 021	1 305	1 814	2 146
%väestöstä	4,5	4,6	5,5	7,1	8,1
85 - 94	340	386	461	565	771
%väestöstä	1,6	1,7	1,9	2,2	2,9
95 -	18	26	39	51	65
%väestöstä	0,09	0,12	0,16	0,20	0,24
> 75 yht	1304	1433	1805	2430	2982
%väestöstä	6,2	6,5	7,6	9,6	11,2

Lähde: Tilastokeskus; Väestöennuste 2009.

Pornaisten kunnan asukasluku oli vuoden 2011 lopussa 5119 ja 75 vuotta täyttäneitä heistä oli 242. Pornaisten ikääntyneen väestön määrä ja osuus kasvaa tulevina vuosina. Määrän arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2025 mennessä.

Taulukko: Pornaisten väestöennuste ja prosenttiosuudet ikäryhmittäin

Pornainen

	2012	2015	2020	2025	2030
Väestö	5 408	5 703	6 178	6 588	6 919
65 - 74	388	486	552	573	626
%väestöstä	7,2	8,5	8,9	8,7	9,0
75 - 84	166	181	246	379	438
%väestöstä	3,1	3,2	4,0	5,8	6,3
85 - 94	66	65	77	87	133
%väestöstä	1,2	1,1	1,2	1,3	1,9
95 -	2	4	8	8	10
%väestöstä	0,04	0,07	0,13	0,12	0,14
> 75 yht	234	250	331	474	581
%väestöstä	4,3	4,4	5,4	7,2	8,4

Lähde: Tilastokeskus; Väestöennuste 2009.

2 Taustaa

2.1 Visio ikäpoliittisen ohjelman taustalla

Mäntsälän ja Pornaisten kuntien ikäpoliittisen ohjelman visio on

"Ikäihmiset ovat oman elämänsä vastuuhenkilöitä ja aktiivisia toimijoita. Kunnan rooli on ohjaava ja koordinoiva. Kunta tuottaa itse osan palveluista. Yritykset ja järjestöt tuottavat jatkossa enemmän hyvinvointipalveluja."

Ikäpoliittisen ohjelman päämäärinä on:

- ❖ Ikäihmisen mielekäs ja turvallinen arki
- ❖ Monipuolisia asumisvaihtoehtoja erilaisiin tarpeisiin
- ❖ Ikäihmisen toimintakykyä aktivoivat ja tukevat palvelut (kunnalliset, yksityiset ja 3. sektorin)
- ❖ Toimintaympäristö reagoi ikäihmisten muuttuviin tarpeisiin
- ❖ Ikäihminen vastaa omasta hyvinvoinnistaan, toimintakyvystään ja on arvokas toimija sosiaalisessa ympäristössään

Jatkossa palveluja tuottavat enenevässä määrin muutkin tahot kuin julkinen sektori. Yritykset ja kolmas sektori tuottavat omakustanteisia lisäarvoa tuottavia palveluja. Muita mahdollisia toimijoita ovat jatkossa myös yhteiskunnalliset ja sosiaaliset yritykset sekä osuuskunnat.

Palvelujen kustannukset jakautuvat nykyistä selkeämmin julkisiin varoin tuotettuihin peruspalveluihin ja toisaalta asiakkaan itse kustantamiin palveluihin.

2.2 Valtakunnalliset tavoitteet

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista valmistellaan lakia. Lain olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2013 aikana. Lain lähtökohtana on ikääntyneen väestön ja iäkkään henkilön toimintakyky. Lain tarkoituksena on lisätä ikääntyneen väestön ja yksittäisten iäkkäiden henkilöiden oikeuksia ja vaikutusmahdollisuuksia elinolojaan ja palveluitaan koskevaan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Laki edistää kunnan toimintaa ikääntyneen väestön aseman parantamiseksi, hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä iäkkäille järjestettävien palvelujen kehittämiseksi osana kunnan strategista suunnittelua. Päämääränä on tukea ja vahvistaa iäkkäiden itsenäistä suoriutumista eri ympäristöissä.

Tavoitteena pidetään sitä, että iäkkään henkilön hoito on järjestettävä laitoksessa vain, jos se on perusteltua henkilön arvokkaan elämän ja turvallisen hoidon kannalta. Palveluita järjestettäessä on satsattava laaja-alaiseen osaamisen lisäämiseen ja hyödyntämiseen ja osaavaan johtamiseen. Palveluissa tehostetaan laadunhallintaa ja valvontaa.

Palveluiden määrällisiä peittävyystavoitteita on esitetty Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa (2008:3) "Ikäihmisten palvelujen laatusuositus". Suosituksen mukaan palvelujärjestelmää on kehitettävä niin, että pääpaino on kotona asumista mahdollistavissa ja tukevissa palveluissa. Laatusuositus on ikäihmisten palvelujen kehittämistyön ja arvioinnin väline, ja sen tavoitteena on

lisätä ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia sekä parantaa palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Vanhuspalvelulain valmistuttua suositus vaatii uudelleen tarkastelua, mutta tässä vaiheessa Mäntsälän ja Pornaisten ikäihmisten palveluja verrataan suosituksen peittävyystavoitteisiin. Suosituksessa esitetään ikääntyneiden palveluiden laadun parantamiseksi strategisia linjauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja palvelurakenteeseen, henkilöstöön ja johtamiseen sekä asuin- ja hoivaympäristöihin. Suositus painottaa huolellista varautumista ikärakenteen muutokseen mm. palvelurakenteen järjestelmällistä kehittämistä ja palveluissa tarvittavan henkilöstön määrän ja osaamisen turvaamista.

Laatusuosituksen mukaiset tavoitteet ovat seuraavat: yli 75 vuotiaista henkilöistä 91 – 92 % asuu kotona, 13 – 14 % saa säännöllistä kotihoitoa, 5 – 6 % saa omaishoidon tukea, 5 – 6 % on tehostetun palveluasumisen piirissä ja 3 % hoidossa vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa hoidossa terveyskeskuksen vuodeosastoilla. Lisäksi ehkäiseviä palveluita, päivätoimintaa ja jaksottaista toimintaa on kehitettävä.

Taulukko: Mäntsälän ja Pornaisten kuntien ikäihmisten palvelujen tilanne vuonna 2011 verrattuna Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ikäihmisten palvelujen laatusuositukseen.

2011	Mäntsälä	Pornainen
75 vuotta täyttäneet	1232	234
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä (tavoite 91 %)	1121 (91 %)	213 (91 %)
Omaishoidon tuen saajia (tavoite 5-6 %) vuoden aikana	25 (2 %)	3(1,3 %)
Tehostetussa palveluasumisessa (tavoite 5-6 % 31.12.)	72 (5,8 %)	6(2,6 %)
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa (tavoite 3 % 31.12.)	39 (3,2 %)	15 (6,4 %)
Säännöllisen kotihoidon piirissä (tavoite 13–14 %) 31.11.	207 (16,8 %)	46 (19,6 %)

Omaishoidon tuki on suunnattu ympärivuorokautista hoitoa vaativien henkilöiden kotona tapahtuvaan hoitoon. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen palvelu. Kaikille omaishoidon tuen myöntämiskriteerit täyttäneille hakijoille on tuki voitu myöntää vuonna 2011 ja 2012.

Tehostettua palveluasumista järjestetään Mäntsälässä Kotokartanon palveluasunnoissa, Aurinkomäen vanhainkodissa, Kivistöntien palvelutalossa ja ostopalveluina. Mäntsälässä palveluasumisen peittävyys on hyvä. Pornaisissa palveluasumisen peittävyys jää alhaiseksi, koska vanhuksia hoidetaan laitoshoidossa Aurinkomäen vanhainkodissa. Palveluasumista järjestetään Pornaisissa Pellava-kodissa, jossa on kuusi asukasta.

Pornaisissa pitkäaikaisen laitoshoidon muuttaminen tarkoittaisi Aurinkomäen vanhainkodin muuttamista palveluasumiseksi ja samalla hoitopaikkojen vähentämistä, koska palveluasumisessa asukkaat asuvat yhden hengen huoneissa. Laitoshoidon asiakkaita on alle 75-vuotiaita Pornaisissa 26 % ja Mäntsälässä 13 % (24.10.2012).

Kotihoidon palvelujen peittävyys on hyvä. Peittävyyttä nostaa runsas lääkehoitoa tarvitsevien asiakkaiden määrä. Lääkehoitoasiakkaiden lääkejakelelun siirtämistä koneellisen annosjakelun piiriin selvitellään jatkossa.

2.3. Muistisairauksien esiintyvyys

Muistisairaiden määrä kasvaa eliniänodotteen kasvaessa. Sairastuneiden määrän lisääntyessä tarkoittaa se hoitopaikkojen määrän lisäämistä. Keski vaikeaa ja vaikeaa muistisairautta sairastavat tarvitsevat taudin jossain vaiheessa ympärivuorokautista hoitopaikkaa. Tulevaisuudessa ympärivuorokautisissa hoitopaikoissa selkeästi suurin osa on juuri muistisairaita. Taudin kokonaiskustannusten määrää voidaan kuitenkin vähentää varhaisella diagnoosilla, asianmukaisella hoidolla ja kuntoutuksella.

Keskivaikean ja vaikean muistisairaudeen esiintyvyys Suomessa ikäluokittain arvioituna on alle 65-vuotiailla 0,3 %, 65 – 74 -vuotiailla 4 %, 75 – 84 -vuotiailla 11 % ja yli 85-vuotiailla 35 % (Kansallinen muistiohjelma 2012 - 2020).

Taulukko. Vähintään keski vaikeasti muistisairaiden ihmisten määrästä Mäntsälässä ja Pornaisissa vuosina 2015, 2020 ja 2030 väestötilaston ja kansallisen muistiohjelman esiintyvyysslukujen perusteella arvioituna

Ikäryhmä (esiintyvyys %)	2015	2020	2030
65–74 (4,2)	110	129	144
75–84 (10,7)	129	166	276
85 + (35,0)	168	205	343
Yht.	307	500	763

3 Vanhuspalvelujen nykytilankuvaus

Mustijoen perusturvan Ikäihmisten palvelualueeseen kuuluvat akuuttihoito, ympärivuorokautinen hoito, kotihoito, kotihoidon tukipalvelut, muistihoito ja omaishoidon tuki.

3.1 Ikäihmisten palvelualue

Akuuttihoito ja lyhytaikaishoito

Akuuttia laitoshoidoa järjestetään Mäntsälän terveyskeskuksen vuodeosastolla. Lyhytaikaishoidolle (vuorohoito) on varattu kahdeksan paikkaa, jotka on sijoitettu palvelualueen eri yksiköihin.

Ympärivuorokautinen hoito

Ympärivuorokautinen hoito sisältää sekä pitkäaikaishoidon että palveluasumisen. Pitkäaikaista laitoshoidoa tarjoavat terveyskeskuksen hoivaosasto Mäntsälässä ja Aurinkomäen vanhainkoti Pornaisissa.

Palveluasumista järjestetään Isokodossa Mäntsälässä ja Pellava-kodissa Pornaisissa. Mäntsälä ostaa palveluasumista 32 asiakkaalle yksityisiltä palveluntuottajilta. Lisäksi Kivistöntien palvelutalo tuottaa tehostettua palveluasumista tällä hetkellä 34 asiakkaalle. Isokodossa, Kivistöntien palvelutalossa ja Aurinkomäen vanhainkodissa on muistisairaille tarkoitetut erilliset asumisyksiköt.

Kotihoito ja kotihoidon tukipalvelut

Kotihoito toimii tällä hetkellä kahdessa vuorossa kello 06:00 – 21:30 välisenä aikana seitsemänä päivänä viikossa.

Kotihoidon tukipalveluna järjestetään kotiin kuljetettua ateria-, kauppakassi-, kuljetus- ja saattopalvelua sekä sotaveteraanien siivouspalvelu.

Muistihoito

Muistopoliklinikan tehtävänä on muistisairauksien varhainen tunnistaminen ja jatkotutkimuksiin ohjaaminen sekä muistisairauden diagnoosin jälkeinen seuranta ja neuvonta.

Omaishoito

Omaishoidon tuki sisältää hoidettavalle annettavat palvelut sekä omaishoitajalle annettavan hoitopalkkion, vapaan ja omaishoitoa tukevat palvelut. Omaishoidon tukea myönnetään perusturvalautakunnan vahvistamien myöntämiskriteerien mukaisesti.

Palveluohjaus

Palveluohjauksen tehtävänä on antaa ikääntyneelle ja hänen läheisilleen ohjausta ja neuvontaa ikääntyneen kotona asumisen tukemiseksi ja turvaamiseksi. Palvelujen järjestämisen lähtökohtana on ikääntyvän palvelutarpeen arviointi.

Kuntoutus

Kuntoutuspalvelut kuuluvat osana terveystieteiden keskuksen vuodeosastolla ja kotihoidossa annettavaa hoitoa.

Veteraanikuntoutuksen kuntoutusmuodot ovat laituskuntoutus kotimaassa ja avokuntoutus kotikunnassa. Kuntoutukseen on jatkuva hakumenettely.

Taulukko: Mustijoen perusturvan kotihoidon kumulatiivinen asiakasmäärä vuonna 2011

Palvelu	Asiakkaita 2011
Kotihoito	
Kotihoito Mlä	348
Kotihoito Por	92

Taulukko: Mustijoen perusturvan hoitopaikat vuonna 2012

Lyhytaikaishoitopaikat on eroteltu yksiköittäin.

Akuuttihoitopaikat	
Vuodeosasto	40
Pitkä- ja lyhytaikaishoitopaikat	
Hoivaosasto	40 + 2
Aurinkomäki	27 + 1
Isokoto	30 + 1
Pellava-koti	6
Kivistöntie	34 + 4
Ostettu palveluasuminen	32
Pitkä- ja lyhytaikaishoitopaikat yhteensä	169 + 8

3.2 Sidosryhmät ja yhteistyötahot

Ikäihmisten neuvosto

Mäntsälän ja Pornaisten yhteistoiminta-alueella toimii Ikäihmisten neuvosto, jonka perusturvalautakunta on nimennyt toimikaudekseen. Ikäihmisten neuvosto toimii perusturvalautakunnan vahvistaman toimintasäännön mukaisesti.

Ikäinfo

Ikäihmisten neuvosto järjestää Mäntsälässä ja Pornaisissa Ikäinfo toimintaa. Ikäinfo tiedottaa ajankohtaisista asioista ja antaa tietoa ikäihmisiä kiinnostavista teemoista.

Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyötä tekevät mm. SPR:n ystäväpalvelu ja seurakunnan vapaaehtoiset.

Kulttuuri ja järjestötoiminta

Käytössä on nykyään taloudellinen tuki liikuntaseuroille, liikuntavälineiden lainaus, edullinen seniorikortti kuntosalille ja uintikuljetukset.

Kirjastolla on seniori-ikäisille kohdennettuja palveluja. Kansalaisopisto tarjoaa opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia kaikenikäisille.

Vuosittain ilmestyy paikallislehti kaikkiin talouksiin ilmaisjakeluna, jonka liite sisältää tiedot yhdistysten ja järjestöjen toiminnasta.

Mäntsälän kunnan kotisivuilla Mäntsälän kunta/yleistä/järjestö – ja seuratoiminta sivuilla tiedotetaan seurojen ja yhdistysten toiminnasta. Osa järjestöistä/yhdistyksistä suuntaa toimintansa ikäihmisille, näitä ovat esim. eläkeläisjärjestöt.

Asuminen ja ympäristö

Mäntsälä ja Pornainen ovat pinta-alaltaan laajoja ja palvelut ovat keskittyneet kuntien taajamiin. Mäntsälän vuokra-asunnot Oy:llä on vanhuksille tarkoitettuja vuokra-asuntoja Vanha Porvoontie 15; 19 asuntoa, Vanha Porvoontie 17; 23 asuntoa ja Osuustie 2G; 44 asuntoa. Pornaisissa vuokra-asuntoja on 13 kpl Värttinässä, Mäntymäentie 1:ssä.

Paikallisliikennettä on vain vähän molemmissa kunnissa. Pornaisissa palveluliikenne toimii kerran viikossa. Mäntsälässä palveluliikennettä ei ole.

Seurakunta

Seurakunnat huolehtivat siitä, että jumalanpalvelukset ja seurakunnan tilaisuudet ovat vanhusten ulottuvilla. Seurakunta huomioi vanhuksat toiminnassaan mm. järjestämällä laitoksissa ja palvelutaloissa hartauksia ja jumalanpalveluksia sekä henkilökohtaisia tapaamisia sekä tekee kotikäyntityötä.

Seurakunta järjestää vanhusten vertais- ja pienryhmätoimintaa, juhlia ja retkiä.

4 Vuosien 2013 – 2020 kehittämiskohteet

Ikäpoliittisen ohjelman tavoiteosa vuosille 2013 – 2030 sisältää valtuuston hyväksymiin arvoihin perustuvan vision. Ohjelman alatyöryhmien työskentelystä nousivat seuraavat toimenpide-ehdotukset vuosille 2013 – 2020 aihealueittain ryhmiteltynä:

Asuminen, liikenne ja ympäristö

1. *Lisätään esteetöntä asumista*

Keinot: Keskustaan kaavoitetaan tontteja ikäihmisille tarkoitetuille taloille. Tehdään eläviä pihapiirejä, joissa myös muita asukasryhmiä.

Vastuutaho: kaavoitus, Vuokra-asunnot

2. *Palveluliikenteen kehittäminen*

Keino: viikoittainen palveluliikenne sivukylillä asuville ikäihmisille. Selvitetään koululaiskyytien mahdollisuus toimia myös ikäihmisten kyytinä.

Vastuutaho: tekninen toimi, sivistystoimi, perusturva

3. *Esteettömän liikkumisen mahdollistaminen erilaisilla liikkumisen apuvälineillä*

Keino: Esteettömyys varmistetaan kulkuväylien suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa sekä valaistuksessa.

Vastuutaho: tekninen toimi, kunnallistekniikka

Sosiaali- ja terveystoimet

4. *Kehitetään ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja toimintakyvyn ylläpitoa.*

Keinot: Neuvontapisteen avaaminen vuonna 2013 – 2014. Edellyttää ½ terveydenhoitajan työpanosta.

Vastuutaho: perusturva

5. *Palvelurakenteen kehittäminen. Lisätään tehostettua palveluasumista.*

Keinot: Rakennetaan Mäntsälään uusi 40 -paikkainen tehostetun palveluasumisen yksikkö vuoteen 2020 mennessä. Palveluasumisyksikköä voidaan käyttää valmistuttuaan väistötilana mahdollisen tulossa olevan Kotokartanon peruskorjauksen aikana.

Vastuutaho: tekninen toimi, kaavoitus, perusturva

6. *Kotokartanorakennuksen ajanmukaistaminen.*

Keino: peruskorjaus

Vastuutaho: tekninen toimi, perusturva

7. *Akuuttihoitopaikkoja lisätään suhteessa kasvavaan väestömäärään.*

Keino: otetaan osastokäyttöön nykyiset työterveydenhuollon tilat 2015 – 2020 välillä. Kuntamaiseman mukaan noin 2 %:lle 75 vuotta täyttäneistä varattava akuuttihoitopaikkoja, lisäksi paikkoja varattava myös muulle väestölle. Kuntamaiseman mukaan erikoissairaanhoidon käyttö runsasta molemmissa kunnissa, joka tarkoittaa että olisi painetta kehittää perusterveydenhuollon toimintoja.

Vastuutaho: perusturva

8. **Kotona asuvien ikäihmisten lääkkeiden annosjakelun käyttöönotto vuosina 2013–2014.** Selvitetään onko koneellinen annosjakelu mahdollinen e-reseptin rinnalla.

Vastuutaho: perusturva

9. **Kehitetään kotihoidon asiakkaiden turvallisuutta ja yhteydenpitomahdollisuuksia.**

Keino: Hankitaan valvovaa ja etäyhteydenpidon mahdollistavaa teknologiaa muistisairaiden ja muiden kotihoidon asiakkaiden hoidon tueksi

Vastuutaho: perusturva

Kulttuuri ja vapaa-aika / järjestöt

10. **Ikäihmisten ulkoliikuntamahdollisuuksien lisääminen.**

Keino: Ikäihmisten liikuntapuiston perustaminen

Vastuutaho: liikuntapalvelut ja tekninen

11. **Tuetaan ikäihmisiä kokoavien yhteisöjen kokoontumisia.**

Keino: Ikäihmisten kerhotilat maksuttomiksi ja kokoontumistilojen rakentaminen ikäihmisille suunnattuihin uudiskohteisiin.

Vastuutaho: hallintopalvelut, vuokra-asunnot

12. **Vapaaehtoiset ja ikääntyneet osallistuvat aktiivisina toimijoina vapaaehtoistyöhön ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaan toimintaan**

Keino: Vapaaehtoistyön kehittäminen. Järjestöjen ja vapaaehtoisten vapaaehtoistyön koordinointi edellyttää koordinoivaa työntekijää

Vastuutaho: sivistystoimi, perusturva, 3.sektori

Yrittäjyys ja yhteisöllisyys

13. **Seurakunnan ja kunnan yhteistyön kehittäminen.**

Keino: Seurakunnan ja kunnan vanhustyö aloittavat säännölliset tapaamiset, joiden tavoitteena on sopia työmuodoista, jotka tukevat vanhusten kotona asumista. Seurakunta aloittaa keväällä 2013 Senioripysäkki-toiminnan.

Vastuutaho: seurakunta ja ikäihmisten palvelut

14. **Ikäihmisillä on mahdollisuus käyttää aktiivisesti ja itsenäisesti kaupan palveluja**

Keino: Liikkeet järjestävät tiloissaan liikkumisen mahdolliseksi myös apuvälineillä.

Kotiin tuotavia palveluja monipuolistetaan esim. ruokaostosten kotiinkuljetuspalvelu.

Vastuutaho: Yrittäjät

Henkilöstö

Koulutetun henkilöstön riittävyys riippuu siitä, miten tulevaisuudessa ikääntyneiden palvelujen tarve elämänkaaren aikana kohdentuu. Jos palvelutarve myöhentyy, henkilöstömäärän kasvu saattaa jäädä pienemmäksi kuin laskennallinen tarve osoittaisi.

Henkilöstön määrän lisäksi keskeiseksi nousee henkilöstön osaamisen kehittäminen. Työhyvinvointi ja työssäjaksaminen tulevat korostumaan henkilökunnan keski-ian kasvaessa.

15. Lisätään kotihoidon henkilöstömäärää 1/vuosi vuoteen 2020, yhteensä 7 hoitajaa (vuosina 2014 – 2020). Yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa 51 %:lla, joten resurssien riittävyyteen pyritään vastaamaan ensisijaisesti toiminnanohjauksen kehittämällä ja mahdollisuuksien mukaan teknologian hyödyntämällä. Ulkoistetaan kotihoidosta niitä tehtäviä, joiden suorittaminen ei edellytä hoitajan koulutusta.
16. Lisätään ympärivuorokautisen henkilöstön määrää uudisrakennuksen myötä. 40-paikkaisessa yksikössä tarvitaan 32 työntekijää (hoitajat, laitoshuoltajat ja yksikön esimies).
17. Avustavan henkilökunnan hankkiminen koulutetun henkilöstön rinnalle.
Keino: Toiminnan kehittämisessä huomioitava henkilöstörakenteen muutos.
18. Akuuttihoitopaikkojen määrän kasvaessa 10 paikalla lisähenkilökuntaa tarvitaan yhteensä noin 10.

5 Investointitarpeet

Investointitarpeiden kustannusarviot täsmentyvät suunnitelmien edistyessä ja niitä päivitetään ikäpoliittisen ohjelman valtuustokausittaisten päivityksien yhteydessä.

- 40-paikkainen tehostettu palveluasumisyksikkö (Mäntsälä). Vaihtoehtoina on järjestää palvelu omana toimintana tai ostopalveluna. Omana toimintana se edellyttää rakentamista, kun taas ostopalveluna rakentamista ei tarvita, ellei kunta osoita tiloja ja kilpailuta pelkkää hoitoa.
- Osa ympärivuorokautisen hoidon kasvutarpeista tyydytetään ostamalla lisäpaikkoja yksityisiltä tuottajilta.
- Kotokartanon palvelukeskuksen 2 yksikön (73 paikkaa) peruskorjaukseen varautuminen 10–15 vuoden sisällä, mahdollisesti aiemmin.
- Akuuttihoitotarpeen kasvaessa otetaan vuodeosaston käyttöön nykyisen työterveysyksikön tilat (entinen vuodeosaston tila). Käyttöönotto vuosien 2015 – 2020 aikana.
- Selvitetään Aurinkomäen vanhainkodin muuttamista vanhainkodista tehostetuksi palveluasumiseksi, joka toteutuessaan edellyttäisi lisärakentamista/lisäostoja. Vanhainkodissa asiakkaita voidaan sijoittaa 2 hengen huoneisiin kun taas palveluasumisessa lähtökohtana on 1 hengen huone.
- Teknologiahankintojen investointi kotihoitoon ja palveluasumiseen; valvontalaitteita

6 Toimeenpano, seuranta ja arviointi

Ikäpoliittinen ohjelma liitetään osaksi kuntien talous- ja toimintasuunnitelmaa sekä kuntastrategiaa. Ohjelma on yksi kuntien strategisista asiakirjoista ja osa kuntien hyvinvoinnin strategiaa.

Ikäpoliittinen ohjelma päivitetään valtuustokausittain. Ohjelman etenemisestä informoidaan vuosittain ikäihmisten neuvostoa.

7 Lähteet

Luonnos laiksi iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaamisesta.
www.stm/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ Iäkkään henkilön sosiaali- ja terveyspalvelujen saannin turvaaminen (ns. vanhuspalvelulaki)

Kunta Maisema 2012. Maisema raportti; Mäntsälä - Pornainen 2011

Mäntsälän kunnan palvelustrategia 2006–2012

Mäntsälän kunnan strategia (20.6.2011)

Mäntsälän kunnan vanhustenhuollon suunnitelma 2001–2003 (2010)

Pornaisten kunnan palvelustrategia (25.9.2006)

Pornaisten kunnan strategia (12.10.2011)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Kansallinen muistiohjelma 2012–2020. Tavoitteena muistiystävällinen Suomi. Raportteja ja muistioita 2012:10.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3224-1>

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus
Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki 2008

Tilastokeskus; Väestöennuste 2009 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2009 – 2040